

Duet planetari

JOAN AGUT

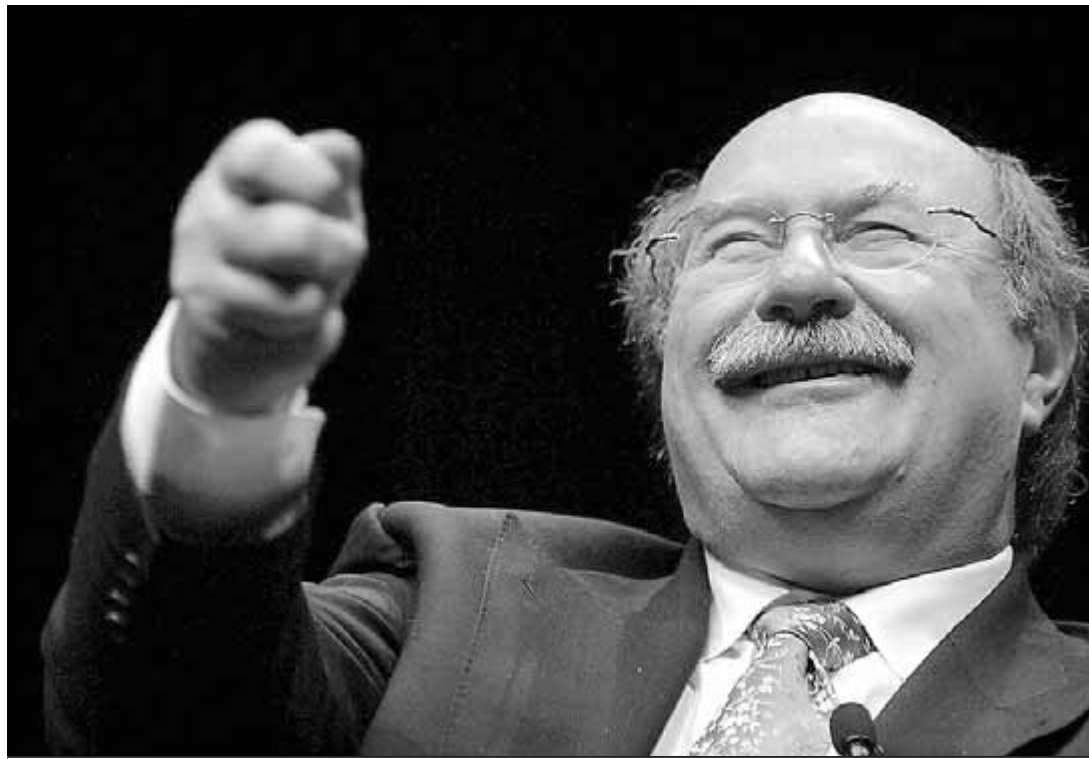
NARRATIVA

Antonio Skármeta, *El baile de la Victoria*. Premi Planeta. PLANETA. Barcelona, 2003.

Susana Fortes, *El amante albanès*. Finalista del premi Planeta. PLANETA. Barcelona, 2003.

Anualment, a l'inici de la tardor la concessió del Premi Planeta reuneix la flor i nata de la societat barcelonina en un sopar que té més contingut social que literari. Amb algunes excepcions, d'un temps ençà Planeta premia autors consagrats i deixa com a finalista noms menys coneguts però amb possibilitats comercials. Enguany, el Premi Planeta ha estat atorgat a Antonio Skármeta (Antofogasta, Xile, 1940) i Susana Fortes (Pontevedra, 1959) ha quedat finalista.

Antonio Skármeta és mundialment conegut per la seva novel·la *El carterero de Neruda*, que fou duta a la pantalla amb un notable èxit. Entre les seves obres destaquen *La boda del poeta*, *La chica del trombón* i *No pasó nada*. Narrador, cineasta i traductor, la seva carrera literària va començar el 1969 amb el recull de narracions curtes *Desnudo en el tejado*, que va merèixer el prestigiós premi Casa de las Américas. Exiliat després del cop de Pinochet, Skármeta va residir més d'una dècada a Berlín, on va

ANTONIO SKÁRMETA, GUANYADOR DEL PREMI PLANETA

fer de professor a l'Acadèmia de Cine i Televisió. De l'any 2000 al 2002 fou ambaixador de Xile a Alemanya i actualment viu a Santiago de Xile.

El baile de la Victoria és una mena de thriller sentimental on dos delinqüents bones persones i una ballarina adolescent s'uneixen per donar un gran cop, un robatori milionari. Els protagonistes masculins, Àngel Santiago i Nicolás Vergara Grey, lliguen una amistat feta d'admiració recíproca; Àngel aporta la força i la ingenuïtat dels vint anys i Nicolás la fama de ser el millor lladre de Santiago. La trama de la novel·la s'inicia

amb la sortida de presidí dels dos personatges, el jove disposat a venjar-se del director de la presó per les brutalitats a què havia estat sotmès, i l'home madur obsedit per recuperar l'amor de la família. La presència de Victoria tancarà el cercle, amb un amor sobtat entre els joves. Així, amb la perspectiva d'un robatori que entusiasma el noi i que provoca reticències en l'home gran, la novel·la descriu una història d'amor i amistat.

Skármeta posa de manifest en el relat la seva professionalitat literària al servei d'un premeditat populisme, amb bons i dolents i personatges

estereotipats, que més que persones semblen caricatures. A la novel·la no hi manquen els tòpics més suats: postals de Santiago, escenes costumistes, lliçons de filosofia i història, sexe més o menys explícit i algunes pàgines de virtuosisme literari. Un producte, en definitiva, que justifiqui grans tirades en una operació de màrqueting destinat a un públic lector poc exigent.

LA FINALISTA

El amante albanès, de Susana Fortes, és una altra cosa. D'entrada podríem dir que és una novel·la ben construïda, amb una trama interessant i uns

personatges perfectament creïbles, potser perquè l'autora no és una nouvinguda en el món de les lletres. Fortes és llicenciada en Geografia i Història i en Història d'Amèrica i professora d'institut a València. Ha publicat *Querido Corto Maltés* (1994), *Las cenizas de la Bounty* (1998), *Tiernos y traidores* (1999) i *Fronteras de arena* (2001), algunes de les quals han estat traduïdes a diversos idiomes. Col·labora habitualment a la premsa i en revistes de cinema i cultura.

El amante albanès és una història d'amor apassionat i fatal, emmarcada en una casa i una família que guarda secrets tràgics. La narració es desenvolupa a l'entorn de dos grups de personatges: Ismail, Helena i Viktor, per una banda i Zannum, Ella i Gjorg, per l'altra; dos matrimonis amb dos tercers en discòrdia, els amants respectius. Els amors d'avui i una mort violenta acabaran posant al descobert un secret del passat, amb la conseqüència afegida que la passió amorosa actual també acabarà envoltada de misteri. I tot plegat en una atmosfera opressiva, la d'una societat dictatorial, Albània, un país comunista reclos en si mateix i aïllat de la resta del món. Entorn de la frase "cap secret pot ser guardat eternament", Susana Fortes teixeix dues històries d'amor que s'enllacen envoltades de misteri i condemnades a un destí dissortat. Podríem objectar a la novel·la alguns excessos preciosistes, per bé que en conjunt l'obra és interessant i força ben escrita.

ASSAIG/POESIA

Kurt Tucholsky, *Entre l'ahir i el demà*. Edició de Mary Gerold-Tucholsky. Traducció de Jordi Jané. QUADERNS CREMA. Barcelona, 2003.

En un moment de contraposició entre poesia pura i poesia política, en què ja s'anticipava el futur d'una literatura de mercat i en què es descobrien les possibilitats comunicatives de la ràdio i del cinema, Kurt Tucholsky va escriure sàtira social, prosa càustica i lírica compromesa, sempre amb la intenció de denunciar l'exploitat, el sistema judicial, l'amenaça feixista o bé caracteritzar les manifestacions de la vida quotidiana que definien els berlinesos del seu temps, del qual fou un dels escriptors més celebrats. Tot i que no va militar en cap partit era, de fet, portaveu destacat de l'esquerra alemanya a la República de Weimar i es va

comprometre amb nombroses publicacions periòdiques, tals com *Die Schaubühne* o *Die Weltbühne*. La premsa fou la seva activitat principal, al punt que utilitzava diferents pseudònims per tal d'abastar tots els seus interessos, des de la crítica teatral fins a l'aforisme o el poema. Aquest darrer gènere, del tot lligat a les pràctiques usuals en els cabarets alemanys que sorgiren cap a 1901 i que derivaven dels moviments artístics d'avantguarda. Violència, provocació i ironia foren alguns dels trets d'aquestes vetllades literàries tan representatives de locals com Überbrettel, Die Brille o Die Elf Scharfrichter. Tucholsky hi brillà, al costat dels contemporanis Zweig o Kästner. Però també patí la persecució nazi, que li va negar la

nacionalitat i li va cremar els llibres. Desesperat, després d'una estada a París on col·laborà amb la premsa, es va retirar a Suècia fins al seu suïcidi l'any 1935.

Escrits des del seu present colpidor, els articles i poemes que s'apleguen a *Entre l'ahir i el demà* mostren una ploma de gran temperament, molt hàbil en el terreny de la descripció de l'anècdota i en l'agudesa de dirigir-se als seus lectors, una presència constant en els escrits. En els consells que ofereix al bon orador —exactament al contrari d'allò que aconsella al mal orador— Tucholsky distingeix entre fona o lira. És a dir, apel·lar a la història o a l'individu. A cavall entre ambdues realitats, l'autor berlinès mesura els seus textos des de l'atac al polític

fins a la subversió del concepte de família a partir del formatge amb forats. El mateix segment de població al qual interpella és divers i això li permet d'esprèmer amb ironia els temes més banals. Heureu de Johan Peter Hebel en l'atomització de l'anècdota o en la recerca de la facècia costumista i un punt didàctica, s'apropa al model de Heine en la voluntat d'escriure poesia política. Però és sobretot el registre oral de la literatura de cabaret allò que de manera més present es manifesta en els seus textos.

Paradoxa i humor s'escandeixen en les ratlles de Tucholsky, molt atent a la denúncia de les injustícies del món del treball, al sarcasme amb què es dirigeix als empresaris que volen fer mece-

natge o a les obsessions dels seus conciutadans en matèria familiar o laboral. A aquests temes, s'hi han de sumar, en un ordre diferent de coses, la seva visió de les relacions franco-alemanyes, les seves reflexions sobre l'ús del llençuatge i el seu gust pels gèneres menors de la facècia o l'acudit. El llibre és un calidoscopi de vidres de cada dia que, barrejats, donen el to de tota una època: el títol, si més no, del primer apartat, *Amb quina força es confonen l'ahir i el demà*, suggereix la validesa d'alguns dels seus arguments més àcids sobre el comportament humà. En resum, a la visió històrica de Stefan Zweig, hi hem d'afegir la vivacitat de la prosa d'un contemporani que concedeix al gènere periodístic una importància indiscutible.

Alguns poemes de Tucholsky ja eren coneguts en català en versions de Joan Parra i de Feliu Formosa. El text de Jordi Jané serveix una bona traducció, tant dels articles com dels poemes, els quals resol amb bon criteri.

La fona i la lira

SUSANNA RAFART